

et respondere, absque rationabili causa recuset, aut non lit, seu contumaciter se absenter, haberi debet super iis, de quibus in eisdem positionibus interrogatus extitit, pro confesso. Verum si antequam respondere sic iussus fuerit, eum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso non debet haberi: sed est alias contra eum tanquam contra contumacem (prout ratio dictaverit) procedendum.

TITULUS X.
DE TESTIBUS, ET ATTESTATIONIBUS.

CAP. I.
Socius in crimine simoniae admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur civiliter: alias non. Joan. Andr. Gregorius IX. in Concilio Laudunensi.

Meditatores, per quos scelus simoniae plerumque committitur, ad testimonium contra scelus eisdem auctores (in detestationem criminis) admittuntur, si non agatur criminaliter, sed civiliter, & emolumentum exinde non fuerint affecturi.

CAP. II.
Ponit modum remissionis curie, & dat modum jurandi super positionibus, & dicit per quem jurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi, & reprobatos iterum reprobandi. h. d. Joan. Andr. Idem. (an. 1238. Romæ.)

Præsens auctoritate mandamus, quatenus in causa, quæ inter Abbatem, & Conventum S. Nicolai Andegavensis ex una parte, & Priorem, & Conventum de Paldigen. Lyonen. diocesis ex altera (super eo quod idem Abbas, & Conventus, se ab ipso Priore, & Conventu de Paldigen. possessione subjectionis eisdem Prioratus asserunt spoliatos, & super irritanda quadam compositione olim inita inter partes, & rebus aliis) vertitur: ab eisdem Abbate, & Priore, nomine suo, & in animas Conventuum eorundem, vel majoris, & sanioris partis ipsorum, recepto juramento de veritate dicenda: injungas dictis Abbati, & Priori, ut tam ponendo, quam respondendo dicant veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis) ipsi sciunt, & per illos intelligunt, in quorum animas juraverunt. Præterea sigillatim super quolibet articulo in qualibet positione contento facias a partibus sufficienter ad invicem responderi: nulla profus ab eis super ipsis positionibus contradictione recepta. Sine juramento autem a syndico utriusque partis, quid sciat de hujusmodi positionibus, vel credat, inquiras. Testes etiam, quos super articulis sub eadem bulla transmissis, pars dictorum Prioris, & Conventus duxerit producendos, ad reprobandos testes partis alterius in causa principali productos (quorum nomina in eisdem articulis continentur) usque ad Kal. Novemb. proximo futuri, examines [secundum partis adversæ interrogatoria, quæ tibi sub eadem bulla transmittimus] diligenter: primo tamen in personam cuiuslibet testis a prædictis Abbate, & Conventu producti, facta sigillatim specificatione criminum, & aliorum obiectorum sibi in eisdem articulis contentorum. Si vero dicti Abbas, & Conventus aliquos testes coram te producerint, contra testes b ab eisdem Priore, & Conventu producendos, juxta articulos (quos ipsi Abbas, & Conventus tibi

a Vide supr. c. prox. & ff. de interrog. et. l. si sine. supr. de dolo. sicut ibi de hoc Joan. Andr. b Nor. quod Judex potest præfixere terminum ad reprobandas personas testium ante publicationem attestatorum. Nam attestaciones publicatæ non erant, quia Judex eas causas tenebatur remittere. Petr. de Ansb. Font.

super reprobatione testium productorum Prioris, & Conventus in eadem causa a producerint) recipere, ac eos usque ad Kalendas Februarii proximo futuri diligenter examinare procures: simili specificatione criminum, & aliorum (quæ contra testes eorundem Prioris, & Conventus obiecta fuerint) observata: prius tamen præstiro juramento a Procuratore dictorum Abbatis, & Conventus, quod ad hoc ex malitia non procedant.

CAP. III.
Advocatus vel Procurator principalis causæ in causa appellationis testificari non potest. Juramentum autem [præsumptione faciente pro appellante] sibi deferri non debet, nisi Judici videatur. Dominicus.

Innocentius IV. in generali Concilio Lugdun. (an. 1245.)

Romana Ecclesia: [& infra.] In appellationis causa, is qui appellantis Procurator, vel advocatus in priori judicio fuerat, non recipiatur in testem. Neque indistincte ipsi appellanti [præsumptione faciente pro eo] deferatur etiam juramentum: sed tunc, cum inspectis personarum, & ipsius causæ circumstantiis, id fuerit faciendum.

TITULUS XI.
DE JURE JURANDO.

CAP. I.
Praelati, Canonici, Rectores, & Officiales locorum, qui jurant statuta, & consuetudines loci, vel Ecclesie servare, præterea talis juramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obviantia Ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Joan. Andr.

Nicolaus III. (an. 1278. Romæ.)

Contingit b in nonnullis Ecclesiis de earum consuetudine observari, quod nec ipsarum Praelati (cum primo ad Ecclesias ipsas accedunt) admittuntur, nec Canonici [cum de recipiendis ibidem novis Canonici agitur] aliter recipiuntur in ipsis, nisi jurent statuta, & consuetudines ipsarum Ecclesiarum, scripta & non scripta, inviolabiliter observare. Inter Laicos etiam in multis civitatibus, castris & terris, in suis Potestatibus, Rectoribus vel Officialibus assumendis, consuetudinis morbus irrepit, quod Potestates, Rectores, & Officiales hujusmodi, ad potestarias, rectorias, & officia eadem [nisi prius servaturos se statuta ipsorum locorum clausa c juraverint] nullatenus admittantur. Quia vero in statutis, consuetudinibusque supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita, seu impossibilia, vel obviantia Ecclesiasticæ libertati (ne sub tali generalitate jurandi, sic jurantibus peccandi occasio præbeatur, cum juramentum non fuerit, ut esset iniquitatis vinculum, institutum:) hac generali constitutione animarum periculis obistere cupientes, præcipimus a quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudinibus, & statutis, illicita, impossibilia, vel libertati Ecclesiasticæ obviantia, juramenta hujusmodi aliquatenus non præstari. Et talia juramenta ea intentione faciendæ, vel factæ, ut etiam illicita, vel impossibilia, seu Ecclesiasticæ libertati obviantia observentur (cum etiam sub tali intentione præstari non possint absque divinæ majestatis offensâ) decernimus in hujusmodi illicitis, impossibilitibus, seu libertati Ecclesiasticæ obviantibus, non servanda: quia potius pro animarum salute, si sub forma prædicta, vel simili aliquos ignorantibus prædicta illicita, seu impossibilia,

a Distio, causa, deest in antiq. codic. b De intellectu, vide Decium in rub. de const. 1. lect. c an sit differentia jurare simpliciter, observare statuta, vel contenta in statutis, vel prout in statutis, vide Fel. in c. cum accessissent. de constit.

vel libertati Ecclesiasticæ obviantia jurare contigerit, ad observanda duntaxat licita, possibilia, & non obviantia libertati Ecclesiasticæ, jurantium referri debet intentio. Declaramus quoque juramenta sub hujusmodi generalitate qualitercunque, & sub qualicumque a verborum forma præstita, vel præstanda, ad licita, possibilia, & libertati Ecclesiasticæ non obviantia b, tantum extendi: ipsosque jurantes ad alia per præstationem juramenti hujusmodi non teneri.

CAP. II.
Per Ecclesiasticum Judicem ordinarium loci, compellitur Judex secularis Ecclesiastica censura, jus canonicum, quod ad provisionem animarum statutum est, servare. Bonifacius VIII. (an. 1298.)

Liect mulieres, quæ alienationibus dotium, & donationum propter nuptias consentiant non contravenire, proprio juramento firmantes, servare juramentum hujusmodi non vi, nec dolo præstitum, de jure canonico teneantur: quia tamen quidam Judices seculares eas contra præfatas alienationes audiunt, quamvis eis constet legitime de hujusmodi juramento c: Nos animarum periculis obviare volentes, eisdem Judices ad servandum hoc jus canonicum per locorum ordinarios censura Ecclesiastica decernimus compellendos.

CAP. III.
Electus post sacramentum, ponens vel respondens contraria diveste [nisi rationabiliter excusetur] velut per jurus a confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit Procurator, ipso mandante, vel ratum habente, vel non revocante. h. d. Joan. Andr. Idem.

Um in positionibus super electionis tuæ negotio [post juramentum in causa præstitum] a te datis, seu positionibus, quas ad positiones tui adversarii fecisse dignosceris, reperiat contrarietas manifesta: tibi tanquam perituro (nisi iusta causa, & rationabilis te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debet. Idem fieri si [te expresse mandante, vel etiam ex post facto sciente, ac ratum habente, seu non revocante] positiones, aut responiones hujusmodi contrarias tuo nomine tuas fecerit Procurator.

TITULUS XII.
DE EXCEPTIONIBUS.
CAP. I.

Sex sunt dicta hujus decretalis. Primo ponit arengam, & jus antiquum, & constitutionis causam. Secundo dicit, quod reus, qui contra actorem de excommunicatione excipit, ut ipsum repellat ab agendo, debet ipsum excommunicationis speciem, & nomen excommunicatoris exprimere, & eam infra octo dies probare: alias Judex procedat in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertio statuit, quod si iterum objiciatur, & probetur eadem vel alia excommunicatio, actor repellitur, sed quæ acta sunt, valebunt. Quarto quod ultra duas vices hæc exceptio non opponatur, nisi ex causa. Quinto, quod si opponitur post rem judicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sexto dicitur, quod Judex publice excommunicatum, reo non opponente, ex suo officio debet ab agendo repellere. Joan. Andr.

Innoc. IV. in Concilio Lugdun. [an. 1245.]

a Al. quacunq. b hic generalis principis confirmatio tribitur ad illicita, & alia de quibus in text. Alex. Consl. 59. vol. 1. & Dec. congl. 172. c vide not. per Rom. sing. 498. incip. ubi juramentum & 499. incip. tu scis. & per Joan. Andr. in cap. cum laicus. de foro compet. adde Fel. in c. x. ext. de iur. jur.

Pa a consideratione statuit mater Ecclesia, quod majoris excommunicationis exceptio, in quacunq. parte judiciorum opposita lites differat, & repellat agentes: ut ex hoc magis censura Ecclesiastica timeatur, communionis b periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimitur, & excommunicati (dum a communibus actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: sed hominum succrescente malitia, quod provifum est ad remedium, tendit ad noxam. Dum enim in causis Ecclesiasticis frequentius hæc exceptio per malitiam opponitur, contingit interdum differri negotia, & partes fatigare laboribus, & expensis: proinde (quia morbus iste quasi communis irrepsit) dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius, & nomen excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierum spatium c [die, in quo proponitur, minime computato] probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probaverit, Judex in causa procedere non omittat: reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si vero postmodum instantia durante judicii, & probationis copia succedente, de eadem excommunicatione, vel alia excipiat iterum, & probetur, actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: iis, quæ præcesserunt, nihilominus in suo robore duraturis. Proviso, quod ultra duas vices hæc non opponatur exceptio, præterquam si excommunicatio nova emerferit, vel evidens, & prompta probatio supervenerit de antiqua. Sed si post rem judicatam talis exceptio proponatur, executionem impedit: sed sententia, quæ præcessit, non minus robur debitum obtinebit: eo tamen salvo, ut si actor excommunicatus sit publice, & hoc Judex noverit d quandocunque, (erit de hoc reus non excipiat) Judex ex officio e suo actorem repellere non postponat.

CAP. II.
Exceptio rei judicatae per Ecclesiasticum Judicem admitti debet in foro seculari, & e converso. Joan. Andr. Bonifacius VIII. [an. 1298. Romæ.]

Um quidam seculares Judices (dum coram eis excipitur de re per Ecclesiasticum Judicem judicata, in casu, quo ad eum pertinet cognitio de consuetudine, vel de jure) reculent excipientes audire, in derogationem jurisdictionis Ecclesiasticæ, & contemptum: Decernimus, ut per censuram Ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur hujusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (ubi alias de jure debet admitti) a locorum ordinariis compellantur.

Similiter Ecclesiastici Judices [si coram ipsis excipiat de re per secularem Judicem judicata] exceptionem ipsam admittant, in iis, quæ animarum periculum non inducunt, per superiores suos (nisi fecerint) animadversione debita castigandi.

TITULUS XIII.
DE PRÆSCRIPTIONIBUS.
CAP. I.

In præscriptionibus sufficit bona fides, ubi jus commune, vel

a De intellectu vide Covarr. in cap. quamvis de pact. l. 6. in 3. par. relectio. §. 3. & Lud. Gom. in reg. cancellariae, de annali possessore, quest. 44. b al. & communionis. c sed si ultimus dies esset feriatus, an talis inter octo esset computandus, docet Fel. in c. fin. de except. d Nor. quod non sequitur, iste est publice excommunicatus, ergo Judex scit. Vide §. notandum. 2. q. 1. A. nrb. Font. e vide Dec. in c. parati de appell.

vel præsumptio non est contra præscribentem, alias debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio, cuius contrarium non extat memoris. h. d. Joan. Andr.

Bonifacius VIII. (an. 1298.) Episcopum, qui Ecclesias, & decimas, quas ab eo repetis, proponit (licet in tua sint constituta dicecelesi) se legitime præscripsisse, allegare oportet (cum jus commune contra ipsum faciat) huiusmodi præscriptio nis titulum, & probare. Nam licet ei, qui rem præscribit Ecclesiasticam, si sibi non est contrarium jus commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides: ubi tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit, sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi: nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cuius contrarii memoria non existat.

CAP. II.

Privatus ipso iure, vel per sententiam, bonis, qua tenet a Romana vel aliis Ecclesiis, illa minori spatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filii autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias Ecclesias præscribunt spatio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Joan. Andr.

Idem.

SI qui b (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdem commissis) bonis, que a Romana, vel ab aliis tenent Ecclesiis, sint per sententiam, vel ipso iure privati: statui mus, ut in apprehendis, vel occupandis postea quan docunque bonis eisdem, nullus (licet leges humanæ super hoc alia tempora statuere videantur) ipsis Ecclesiis tem poris lapsus obstat, nisi contra ipsam Rom. Ecclesiam cen tensaria, vel contra Ecclesias alias quadragenaria præscrip tio legitime sit completa. Si post mortem hæreticorum [qui dum viverent, catholici putabantur] bona ipsorum a catholicis eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque, spatio XL. annorum fuerint bona fide posses sionem eis super bonis huiusmodi [etiam ad Roma nam pervenire debent Ecclesiam] in hoc casu non esse ulterius molestandos: quanquam illi, quorum bona fue rant, nunc detegantur hæretici extitisse.

TITULUS XIV.

DE SENTENTIA, ET RE JUDICATA.

CAP. I.

Judex, qui contra iustitiam, & contra conscientiam aliquod in iudicio fecerit in gravamen partis, per gratiam, vel per sordes, condemnandus est parti læse in estimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuo, si medio tempore ingerat se divinis, nisi Papa cum ipso dispenset. Joan. Andr.

Innocentius IV. in Concil. Lugdunensi.

(an. 1245. in Gallia.)

Cum æterni tribunal iudicis illum reum non habeat, quem injuste iudex condemnat, restante Prophe ta c: Nec damnabit eum, cum iudicabitur illi: caveant Ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, ut in causarum processibus nil vindicet odium, vel favor usurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmii iusti tiam non evertat, sed stateram gestent in manibus, lan ces appendant æquo libramine, ut in omnibus, quæ in cau sis agenda fuerint, præsertim in concipiendis sententiis, & ferendis, præ oculis habeant solum Deum: illius imi tantes exemplum d, qui querelas populi tabernaculum ingressus ad Dominum referebat, ut secundum eius impe-

a An s. f. i. a. titulus putativus, docent Abb. & Fel. in c. de qua. & in c. auditis de præscr. b De intellectu. Joan. Fab. in lib. de usu & reb. fisci. c Psal. 36. d Exod. 32.

rium iudicaret. Si quis autem iudex Ecclesiasticus, ordi narius, aut etiam delegatus, famæ suæ prodigus, & prop riè persecutor honoris, contra conscientiam, & contra iustitiam, in gravamen partis alterius in iudicio quicquam fecerit per gratiam, vel per sordes, ab executione officii per annum noverit se suspensum, ad estimationem litis parti, quam læserit, nihilominus condemnandus. Scitur us, quod si suspensione durante damnabiliter ingererit se divinis, irregularitatis & laqueo se involvet, secundum canonicas sanctiones: a qua non nisi per summum Pon tificem poterit liberari, salvo aliis constitutionibus, quæ iudicibus male iudicantibus penas ingerunt, & infligunt. Dignum est enim, ut qui in tot præsumit offendere, poena multiplici castigetur.

CAP. II.

Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis. h. d. secundum Paulum.

Idem sacro præsentis Concilio, ad memoriam sempiternam.

[an. 1245. in Gallia.]

AD Apostolicæ dignitatis: [& infra.] Sane cum dura guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ provincias diutius afflisset, nos ad Federicum præcipuum Principem secularem, huiusmodi disensionis, & tribulationis auctorem, a felicitis recordationis Gregorio Papa IX. prædecessore nostro, pro suis excessibus anathematis vinculo innodatum, speciale nuncios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Alban. & Hug. b Sab. bin. Episcopos, ac dilectum filium Gulielmum Basilicæ XII. Apostolorum Presbyterum Cardinalem, qui salutem zela bantur ipsius, duximus destinandos: facientes sibi proponi per ipsos, quod nos & fratres nostri [quantum in nobis erat] pacem & per omnia secum habere, necnon cum om nibus hominibus optabamus, parati sibi pacem & tranquil litatem dare, ac mundo etiam universo. Et quia Prælatum, Clericorum, omniumque aliorum, quos detinebat captivos, & omnium tam Clericorum, quam Laicorum, quos ceperat in galeis, restitutio poterat esse pacis pluri mum inductiva: eum, ut illos restitueret [cum hoc idem, iam ipse, quam sui nuncios, antequam ad Apostolatus vocati essemus officium, promississent] rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem: ac proponi insuper, quod iidem pro nobis parati erant audire, & tractare pacem, ac etiam au dire satisfactionem, quam facere Princeps vellet de omni bus, pro quibus erat vinculo excommunicationis adstri ctus: & offerre præterea, quod si Ecclesia eum in aliquo contra d debitum læserat [quod non credebatur] parata erat corrigere, ac in statum debitum reformare. Et si dice ret ipse, quod in nullo contra iustitiam læserat Eccle siam, vel quod nos eum contra iustitiam læsissemus, pa rati eramus vocare Reges, Prælatos, & Principes, tam Ecclesiasticos, quam seculares ad aliquem tutum locum, ubi per se, vel per solennes nuncios conveniret: eratque parata Ecclesia de consilio Concilii sibi satisfacere, si eum læsisset in aliquo, ac revocare sententiam, si quam con tra ipsum injuste tulisset, & cum omni mansuetudine, & misericordia [quantum cum Deo, & honore suo fieri poterat] recipere de iniuriis & offensis ipsi Ecclesiæ, suis que per eum irrogatis, satisfactionem ab eo volebat, & omnes amicos suos sibi que adhærentes g in pace pone re plenaque securitate gaudere, ut nunquam hac occa sione

a Vid. Doc. in c. fu. de Cler. excom. minist. & quid sit irregu laritas, & unde sumpserit originem. Dom. b G. c. vid. Spec. tit. de comp. vid. ad 6. v. & Fel. in c. cum sit. de for. comp. d In quodam manuscr. desunt hæc duo verba, contra debitum. e con venirent. f ab ipso. g vid. c. mutare. 6. q. 1. tamen. & l. s. a. vo. §. fu. ff. de arb. & Barr. in l. si sit. ff. de verb. obl. Font.

sione possent aliquod subire discrimen. Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curem in silere lenitate: idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans a more aspidis aures suas, preces huiusmodi, & mo nita, elata obstinatione, & obstinata elatione desepit: pro pter quod non valentes abique gravi offensa Christi ejus ini quitates amplius tolerare, cogimur (urgente nos conscientia) iuste animadvertere in eundem. Et ut ad præsens de cæ teris ejus sceleribus taceamus, quatuor gravissima [quæ nulla possunt tergiversatione celari] commisit. Dejeravit enim multoties pacem quondam inter Ecclesiam, & imperium reformatam temere violando: [& inf.] Perpetravit sa crilegium, capi faciens Cardinales Sanctæ Romanæ Eccle siæ, ac aliarum Ecclesiarum Prælatos, & Clericos religiosos, & seculares venientes ad Concilium, quod idem prædecessor noster duxerat convocandum: [& inf.] De hæresi quoque non dubiis, & levibus, sed difficilibus, & evidentibus argum entis suspectus habetur: [& inf.] Præter hæc regnum Sicilia (quod est speciale patrimonium B. Petri b, & idem Princeps ab Apostolica sede tenebat in feudum) jam ad tantam in Clericis, & Laicis exinanitionem, servitutemque redegit, quod eis pene penitus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis eiectionis, illos, qui remanserunt ibidem, sub ferili quasi conditione vivere, ac Romanam Ecclesiam (cujus sunt homines principaliter, & vassalli) offendere multi pliciter, & hostiliter impugnamur compellit. Possit etiam me rito reprehendi, quod mille quidem factorum annuum pen sionem (in qua pro eodem regno ipsi Ecclesiæ Romanæ ten etur) per novem annos, & ampliusolvere prætermisit.

Nos itaque super præmissis, & quampluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & sancto Con cilio deliberatione præhabita diligenti (cum Jesu Christi vi ces licet immeriti teneamus in tertis, nobisque in B. Petri persona sit dictum c: Quodcumque ligaveris super terram, ligatum erit & in caelis.) memoratum Principem, qui se imperio, & regni d, omnique honore, & dignitate red didit tam indignum, qui quæ propter suas iniquitates a Deo, ne regnet, vel imperet, est abjectus, suis ligatum peccatis, & abjectum, omnique honore, ac dignitate priva tum a Domino ostendimus, denunciamus, & nihilominus sententiando privamus: omnes, qui ei juramento fidelitatis tenentur adstricti, a juramento huiusmodi perpetuo ab solvunt, auctoritate Apostolica firmiter inhiando, ne quis quam de cætero sibi tanquam Imperatori, vel Regi pareat, & intendat. Decernendo e quoslibet, qui ei deinceps, vel ut Imperatori, vel Regi consilium, vel auxilium præstiterint, seu favorem, ipso facto f excommunicationis sententia subjacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio Impe ratoris spectat electio, eligant libere successorem.

De præfata Sicilia regno providere curabimus. cum eorundem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus ex pedire.

CAP. III.

Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet aliam probet, maxime postmodum emergentem. Joan. Andr.

Idem Præceptori hospitalis S. Joannis Hierosol. in Hispania, & Commendatori, ac fratribus domus de Curvaria, hospitalis ejusdem. [an. 1250. Roma in Hispaniam.]

a Alias, obturantis. Exod. 1. b Adde cap. mandata. & ibi Dd. de præscrip. & cap. 1. 94. dist. & in cap. 1. Romani. de iur. c. Matth. 16 d Nota quod dignitates seculares de jure plures simul teneri possunt absque dispensatione: licet secus sit in Ecclesiasticis. de quo in c. 1. de consuet. & cap. de multa. de præbendis. e al. & decernendo. f Id est, absque monitione. Ita Decr. in cap. reprehensibilis. de appell. & consil. 138.

Abate sane: [& infra.] Abbas de Bonifac. pro se, & Convatu suo proponens, locum de Rosellis esse prædicti monasterii jure domini, vel quasi, & cum suis finibus ex largitione Regis Aragoniæ ad ipsum monasterium pertinere: petit adjudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoveri. Allegabatur autem pro parte vestra, quod facta vobis donatio de prædictis valida existeret, quamvis illa sub Sarracenorum tunc existeret potestate: quia non simpliciter, sed sub conditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium devenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem, quia ipsi donatori rerum donatarum natura, vel qualitas non obstat, & salubre, ac laudabile quidem erat spectare, ac præstolari tempus, quo illa Christianorum dominio subderentur: quare mox cum pervenerunt ad ipsos, fuerunt ad vos totaliter devoluta. Multum quoque distabat, an ipsi monasterio de Bonifac. vel prædicto monasterio Populeti ab eodem Rege facta donatio fuisset, quia est liquet prædicta monasterio Populeti ab ipso Rege, ac ab illo Abbate, & Convatu de Bonifac. fuisse collata: non tamen ob hoc constabat dictum Regem ipsi monasterio de Bonifac. illa donasse, vel mandasse donari. Nec pro eo, quod voluit, & statuit, ut ædificaretur ibi monasterium, poterat, & debebat intelligi eum prædicta, vel eorum aliqua construendo monasterio donavisse: cum illa potius sua videretur intentio, ut (quia præfatum monasterium Populeti tot, & tantorum honorum largitione ditabat) Abbas, & Convatus ipsius pro sua, suorumque salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmissa vero concessio facta monasterio de Bonifac. ab Abbate, & Convatu monasterii Populeti, nullum prorsus ei videbatur asserere suffragium, pro eo potissime b, quod post licentiam contestatam, & processum iudicii facta fuerat, sicut clare patebat ex instrumento præfato. Unde cum jus [si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonifac. ex concessione huiusmodi competeat] in iudicio minime deduxisset: [quia videri non potest illud venisse, quod postmodum accidit] pronunciari utique super petitis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quod cum Rex ipse sua probitate, ac studio ab infidelibus loca conquisset supradicta, donatio avi, vel patris ipsius prius facta de illis, cum ad cultum fidei perveniret, Regem eundem, quoad hæc sic per eum postmodum acquirit, obligare non potuit: cum sua propria facta essent & viderentur ab aliis bonis hæreditariis separata.

Porro præfata concessio facta monasterio de Bonifac. a monasterio Populeti, licet post acceptum iudicium causæ processum intervenerit, prodesse tamen, & valere debebat, cum pro actore (quod de jure suo ex causa idonea, quamvis supervenienti c appareat) satis sufficere videatur, satisfique esse, si [prout servatur in reo] inter sit ipse tempore sententiæ proferendæ. Sed ad hæc pars vestra respondit, quod cum tam supradicti avi donatio, quam locorum acquisitio præmissorum, fuerint nomine regni factæ, memoratus Rex donationem servare huiusmodi tenebatur d. Cæterum prædicta monasterii Populeti concessio monasterio de Bonifac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa, & speciali causa, & postea, sive alia, sive similis ei, quam exposuit, accidit, videri non potest illa in iudicio devenisse: cum iudex tunc prospicere ac atten-

a De intellectu, vid. Joan. Fab. in l. de act. §. si itaque discretis. b Vid. Bart. & Alex. in l. habebat de insti. & Alex. in l. diuus de re judic. & Felin. in cap. licet de probat. c Vid. decis. Rot. 176. in novis. d Vid. de hoc Bart. in l. prohiberet. §. plane. ff. quod vi aut clam, & Ruiz. consil. 25. lib. 2.

tendere debeat diligenter, an a ex ea omnino eadem, quæ prius expressa extitit, utpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. Secus autem cum egit, vel petiit in genere, nullius certæ, vel specialis causæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte proposuit aliquem obnoxium esse sibi, vel ad se jure dominii, vel quasi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipue est inspiciendum Judici, an sufficienter, vel minime de jure, vel intentione constet actoris: unde si de hoc ex causa etiam postmodum accidenti liqueat, potest, & debet Judex (etiãmsi appareat minus jure a principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam etsi petitum fuerit indebite, non ob hoc tamen minus valuit, & tenuit judicium subsecutum: nec illius acta, vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam Judex ipse cognita taliter veritate pronunciare in contrarium posset cum libera conscientia, & securâ. Non prodesset etiam multum reo, si tunc forte in ipsum ex hujusmodi superveniente causa condemnatio non ferretur: cum mox alio instituto judicio foret ex illa merito condemnandus. Unde etsi actori suam ex supervenienti causa intentionem suffecit fundavisse, cum egit aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est, si certam, & specialem in sua petitione subjuxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem profusus (quam prius expressit) tunc etiam competenti causa fundarit. Quare cum memoratus Abbas monasterii de Bonifac. proposuerit sæpefatum locum de Rosel. cum suis terminis ad ipsum monasterium ex prædicti Regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem Rege concessione docuerit, ostenderit autem donationem quondam factam illi de his ab Abbate, & Conventu monasterii Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam ante facta: nullum profecto commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur Cardinalis præmissis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt proposita, diligentè auditis, ac utriusque partis meritis æqua justitiæ lance discussis prudenter attendit id, quod prædicti Abbas, & Conventus de Bonifac. proposuerunt, intentionem videlicet actoris ex iis, quæ post litis contestationem accidunt, posse fundari, eaque debere in judicium devenire, tunc locum habere (sicut congrue allegatum est supra) videlicet quando ex certa, & expressa causa specialiter non est actum. Ex iis enim, quæ post inchoatum judicium eveniunt, quando causa fuit exposita specialis, nec debet, nec potest Judicis animus ad proferendam sententiam informari: quia cum certæ causæ facta est mentio, utpote donationis, vel venditionis, aut alterius specialis, oportet incepti judicii tempus attendi, ut liquido cognoscatur, an tunc interfuert actoris, propter illa, quæ specialem comitantur causam, & necessario adesse debent, veluti locus, & tempus, & hujusmodi, quæ sunt solite attendenda, & sine quibus causa vacua, & invalida censeretur. Sed cum est in genere absque alicujus causæ declaratione petitum, non sic oportet accepti judicii tempus inspicere: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt hujusmodi comitantia in hoc casu d. Et licet aliquibus curiosis (qui de iis, quæ non multum expediunt, sæpe disceptant) aliter forsitan appareat, quando actum est causa aliqua non expressa e: utilius tamen videtur negotia tali expediendi compendio, quam per quandam exactam subtili-

a In quodam manuscripto legitur sic, an & omnino eadem, &c. b al. & tunc etiam. c Vid. ad hoc Bart. in l. 1. ff. de edend. & l. habebat. ff. de iust. & jur. & Fel. in c. ex parte 1. de rescript. d Vid. Bart. in l. & an. eadem. §. actiones. ff. de except. rei jud. Font. e Vid. l. si rem. §. fin. de pign. act. f. non potest videri. ff. de jud.

tatem longo dispendio prorogari: præsertim cum nonnulla pro utilitate communi contra juris asperitatem ex æquitate mansuetudine tolerari noscantur. Unde idem Cardinalis considerans, quod ipsi Abbas, & Conventus de Bonifac. non probaverunt largitionem super his Regiam legitime sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur, ab hujusmodi eorundem Abbatis, & Conventus impetitione, de mandato nostro, præhabito fratrum nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absolvendos. Nos igitur Cardinalis ejusdem sententiam ratam habentes eam auctoritate Apostolica confirmamus.

C A P. IV.

Si ex pluribus Judicibus, vel arbitris unus [aliis presentibus, & mandantibus] per verba pluralis numeri ferat sententiam, tenet sententia. Electio autem pronuncianda est per verba singularia. h. d. Joan. And.

Bonifacius VIII. [an. 1298.]

Cum a ab uno arbitrorum, vel Judicum [aliis presentibus, & mandantibus] scripta sententia recitatur, habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata b. Oportet tamen, ut is, qui recitat, non utatur verbis singularis numeri, sed pluralis, ut dicat: Nos tale Judices, vel arbitri pronunciamus, seu statuimus in hunc modum. Licet secus in electione servetur, in qua [ut censetur] evidentiis unica, & communis est ab uno vice omnium (sive per compromissum, sive per scrutinium procedatur) electionis pronuntiatio per verba singularis numeri faciendâ.

C A P. V.

Ponit tres casus nullitatis sententia: & a primo unum casum excipit. h. d. Joan. Andr.

Idem.

ETsi sententia definitiva (postquam scripta fuerit) debeat a Judice, non ab alio de scripti recitatione proferri (alias nec nomen sententiæ mereatur habere, nec ab ea sit appellare necesse) Episcopo tamen (quem propter dignitatis prærogativam ampliori convenit honore fulgere) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrum personarum) per alium recitare. Sententia, quam scriptam edidit a Judice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipso stando, non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti.

TITULUS XV.

DE APPELLATIONIBUS.

C A P. I.

Appellans ad Papam in judicio vel extra, appellare debet in scriptis, & causam exprimere, & Apostolos petere. Si vult & velit appellatus, principales persone per se, vel per procuratores instructos super principali. accedere debent ad Papam. In appellationibus a sententia definitiva interpositis nil mutatur. Deum utrique contrafacienti imponitur poena. Joan. And.

Innocentius IV. in Concilio Lugdun. [an. 1245.]

Cordi nobis est lites minuere, & a laboribus relevare subiectos. Sancimus igitur, ut si quis in judicio, vel extra super interlocutoria, vel gravamine aliquo ad nos duxerit appellandum, causam appellationis in scriptis assignare deproperet c, petat Apostolos, quos ei præcipimus exhiberi: in quibus appellationis causam exprimat, & cur appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsitan ex superioris reverentia sit delatum. Post hoc appellatori secundum loco-

a Ad intelligentiam vid. not. per Dd. ac præsertim Arc. con. in c. sicut cum per formam. de elect. b Vid. §. Sin autem in arb. ut jud. non exp. c Vid. Bart. in l. ejus. ff. de appel. & gl. in l. 1. ad fin. ff. eodem, Anch. Ar. in d. l. 1. Font.

locorum distantiam, personarum, & negotii qualitatem tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus, & petierit, principales persone, per se, vel per Procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus, & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad sedem Apostolicam sic parati, ut (si nobis visum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso, procedatur in negotio principali, quantum de jure poterit & debebit: iis, quæ in appellationibus a definitivis sententiis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. Quod si appellator, quæ præmissa sunt, non observet, reputabitur non appellans, & ad prioris Judicis redibit examen, in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempserit hoc statutum, in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quam in causa [quantum a jure permittitur] procedatur. Justum est equidem, ut in eum jura insurgant, qui jus & Judicem, & partem illudat.

C A P. II.

Judex, qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad finiendam causam: quo lapsa, si finita non fuerit, in principali procedit. Joan. Andr.

Idem.

Legitima suspitionis causa contra Judicem assignata, & arbitris a partibus [secundum formam juris] electis, qui de ipsa cognoscant, sæpe contingit, quod ipsis in idem convenire nolentibus, nec tertium advocantibus, cum quo ambo, vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotii, ut tenentur, Judex proferat excommunicationis sententiam contra ipsos: quam ipsi tum propter odium, tum propter favorem partium diutius vilipendunt: quare causa ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotii principalis. Volentes igitur morbo hujusmodi necessariam adhibere medelam, statuimus, ut ipsi arbitris per Judicem competens terminus præfigatur a, intra quem in idem conveniant, vel tertium concorditer advocent, cum quo ambo, vel alter eorum, ejusdem suspitionis negotium terminare procurent. Alioquin Judex extunc in principali negotio procedere non omittat.

C A P. III.

De Officiali Episcopi non ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum appellatur.

Idem.

Romana Ecclesia: [& inf.] Cum Suffraganeorum Rhenensis Ecclesie, suorumque Officialium [qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt] unum & idem consistorium sive auditorium sit censendum: ab ipsis Officialibus non ad dictos Suffraganeos b, (ne ab eisdem ad seiplos interponi appellatio videatur) sed de jure ad Rhenensem est curiam c appellandum.

De subdito Episcopi ad ipsum, non ad Archiepiscopum appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. h. d.

§. 1. Ab Archidiaconis vero, aliisque inferioribus Prælati, Suffraganeis subjectis eisdem, & eorum Officialibus, ad Suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam (omissis dictis Suffraganeis) appellari: nisi aliud Rhenensi Ecclesie de consuetudine competat in hac parte.

Archiepiscopus causam appellationis ab Episcopo interpositæ non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.

a Vide l. quoties. ff. de action. & obligat. & l. 1. §. dixit aliquis. ff. de publ. de Anch. Font. b Sed an supplicari possit, vide not. in cap. ex literis de integro restit. Font. c Vid. cap. si quis Clericus. 11. q. 1. d de intellectu, vide Fel. in cap. pastoralis. §. quoniam. de rescript.

§. 2. Cum a utem ad præfaram curiam ab eorundem Suffraganeorum, vel suorum Officialium audientia fuerit appellatum. Rhenensis Archiepiscopus (qui pro tempore fuerit) vel Officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante definitivam sententiam citent partes: nec etiam illam committant, appellationis ejusdem causa probabilis seu legitima non expressa.

Si negetur per appellationem negotium devolutum, non inhibebit Archiepiscopus Judicem principalis causæ procedere, nisi prius de devoluzione constiterit. h. d.

§. 3. Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam, vel definitivam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicut non esse per appellationem ad eundem Archiepiscopum, vel ejus Officialem devolutum negotium proponatur: idem (nisi prius ipsis constiterit causam ipsam ad eos totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententiæ, non præsumant.

Si dicitur ex injusta causa appellatum, Archiepiscopus inhibere non potest, nisi prius recepta appellatione, ut probabili, incipiat cognoscere de causæ veritate. h. d.

§. 4. Quod a si objiciatur ex injusta causa seu minus legitima, ante sententiam appellationem interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationem hujusmodi admitteendam: nequeunt prædicti Archiepiscopus, vel ejus Officialis prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa hujusmodi, an sit vera.

Licet dicatur appellatum a definitiva in casu prohibito a jure, ex quo de hoc Archiepiscopus cognoscere coeperit, potest inhibere, ne sententia executioni mandetur. h. d.

§. 5. Si autem post sententiam, in casibus a jure prohibitis [utpote a sententia super manifesto, & notorio b crimine, vel de quo quis in jure confessus extitit, promulgata] vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur [postquam cognoscere coeperint, utrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita] inhibere.

Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innovantem, jurisdictionem exercere non potest. h. d.

§. 6. In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellatorem, & appellatum controversia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat, non valet occasione hujusmodi jurisdictionem aliquam vendicare.

Archiepiscopus appellatorem in aliis causis, a jurisdictione Episcopi non potest eximere.

§. 7. Cum vero is, qui ad Rhenensem curiam super aliqua causa vocem appellationem emittit, nihilominus in causis aliis Ordinarii sui jurisdictioni subjiciatur: Rhenensis Archiepiscopus, vel Officialis ipsius, nequaquam jurisdictionem ipsam in aliis impendant, ut ab ejusdem Ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellatorem.

Ab Episcopis in causis, quibus jurisdictionem temporalem habent, de jure debet ad Archiepiscopum appellari: nisi speciale jus aliud inducat. h. d.

§. 8.

a Ad intelligentiam §. vid. Abb. & Felin. in cap. dilectus .2. de restit. Dec. Rot. 11. & 412. eod. tit. in novis. b Quid sit notorium, & quod simplex, & quod eorum plus operetur, vid. consil. 45. lib. primo. Felin. in cap. exceptionem. de except. Grammat. decis. 205.